

¿Qui és Mikhaïl Gorbaxov?

Mikhaïl Gorbaxov, l'home d'enlloc (2)

Segona entrega del document dedicat a un dels més grans protagonistes d'aquesta fi de segle. El periodista Gail Seehy ens desvela els primers anys del líder comunista, abans d'ingressar a la universitat.

Mikhaïl Gorbaxov nasqué en la pobresa d'una cabanya al costat d'un estret riu, a penes més gran que una esquerda sobre la terra de l'estepa. Però aquesta pobresa no era cosa de déu, sinó de l'es-

tat, com tampoc no ho són els llauradors russos, físicament submisos, que pertanyen a un grup de gent valenta, enèrgica, que hi havia anat arribant des d'Ucraïna i de l'àrea del Don a partir del final del segle XVIII a la recerca d'un sòl més ric i de llibertat econòmica i es van assentar en el salvatge sud conegut com el Caucas.

El poble de Privolnoie es troba en un apartat racó del territori de Stavropol, a 24 hores de Moscou en tren, però no hi ha tren i, a l'hivern, l'única carretera del poble queda obstruïda per 3 o 4 peus de neu. Només hi pot passar un cavall.

Privolnoie significa lliure o espaiós. Els avis de Gorbaxov sempre foren gent lliure, part d'una classe camperola independent i moderadament pròspera, fins 1929. Aquells camperols no foren mai serfs i la seua sang es va mesclar amb la salvatge força dels cosacs, una valerosa raça de genets que mantingueren la llibertat lluitant com a mercenaris i que esdinvengueren el símbol d'independència i llibertat d'esperit en la literatura russa.

Gorbaxov ha confirmat que els seus avis materns eren ucraïnesos. El nom de família era Gopkalo, segons la gent del poble i, tinga o no sang cosaca, ell s'identifica plenament amb l'ideal romàntic. En la imaginació de tots els xiquets camperols es reproduïa l'espectacle d'una banda de cosacs enlairant els sabres i girant en cercles en la dansa del cosac.

"Ell sempre dugué un capell militar d'estil cosac", és el record més viu de la xiqueta que cresqué en la casa veïna. "Era maco. La marca de naixement no se li va veure mai sota la seua cabellera. To-

tes les xicotes anaven darrere d'ell alhora", diu rient-se. Una altra dona del poble es recorda de les brillants botes de pell. Els mestres diuen que li agradava la música: "Ballava amb totes les xicotes o, tot sol: sempre estava ballant". Els avis de Gorbaxov s'arrelaren profundament en aquesta terra cosaca, però aquesta llibertat va tenir una vida curta i la família no es va multiplicar. Com molts altres, foren castigats per la seua prosperitat i tenaç independència.

Avui, Privolnoie és una bella ciutat de 3.300 habitants que pareix un llogaret ru-

ral del Midwest americà de 1930. Les cases velles són de fusta, amb sostres de palla o de la llaua i totes tenen unes persianes de color blau brillant, emmarcades en finestres blanques. Cada parcel·la, de 20 peus d'amplària, està delimitada per una tanca d'estaques, algunes d'elles adornades amb flors de nit. La casa on viu la mare de Gorbaxov té el mateix disseny, construïda en la dècada dels 60, amb un porxo de fusta i una pèrgola amb una parra. El seu fill ha equipat la casa amb un telèfon especial i un sistema de seguretat, però en tombar el cantó el

carrer pavimentat esdevé brutícia mentre una ramat d'ànecs ens fa reduir la marxa del cotxe.

Parem davant la seu local del partit, en una espècie de canal que serveix per a llevar-se el fang de les botes. Dins, la gent del poble que conegueren Gorbaxov quan era un xiquet regiren una memòria dolorosa de fam, guerra i col·lectivització.

"En aquella època pensàvem que la col·lectivització era l'únic bon camí per a donar de menjar a les nostres famílies nombroses", diu Nicolai Lubenko, un home gran i canós amb la pitrera plena de medalles protegides amb plàstic. "Durant centenars d'anys les famílies volien viure ací, en els seus pobles, amb la seua terra privada, però la propaganda del partit tingué efecte". Els avis de Gorbaxov donaren un pas endavant per a dirigir la campanya del govern de col·lectivitzar els grangers lliures, cedint la seua terra i les mercaderies. ¿Per què?, pregunta a dos homes que treballaren amb ells.

"Els confiaren. El govern soviètic va fer una propaganda amb trampa: donaven joguets al camperol", explica Alexander Iakovenko, que treballà amb Gorbaxov i amb son pare.

El pare de Gorbaxov estava entre els homes dels pobles dels encontorns que vingueren en les seues *britzkas* tirades per cavalls el dia que l'estat lliurà a Privolnoie joguets i tretze brillants monstres mecànics —tractors Ford i Caterpillar— que venien del planeta Amèrica. Per primera vegada les collites foren bones, però, després, l'estat s'apoderà de tot el gra i, fins i tot, del pa, i deixà els habitants de Privolnoie a la seua sort.

"Ara sabem la veritat", diu Lubenko amb una ganyota. Stalin havia volgut trencar la columna vertebral dels petits propietaris poc submisos del sud, i la fam contribuïa a tenir-los controlats. En tota aquesta zona les famílies es resistien a la col·lectivització. Hi hagué detencions i deportacions. Els rius arrossegaven cossos unflants i, segons l'historiador emigrat Zhores Medvedev, la família del qual visqué allí, el terror i la manca de llei dominaven la zona nord del Caucas durant la dècada dels trenta.

Gorbaxov nasqué el mes de març de 1931. Un terç de la població de Privolnoie va morir entre la tardor del 32 i la primavera del 33, quan el menjar hi desaparegué completament. En alguns pobles morien tots els xiquets d'un i dos anys a causa de la fam, segons Medve-

V
EL

Dotat amb 100.000 ptes.

Premi de Periodisme TEMPS

Néstor Luján

Alfons Cervera

Pilar Rahola

Oriol Castanys

El setmanari EL TEMPS convoca la 5a edició del Premi de Periodisme EL TEMPS, per articles o reportatges inèdits, de temàtica lliure, incloent-hi la investigació periodística. Aquests articles hauran de constar d'un mínim de sis folis, grandària holandès, escrits a doble espai i no podran excedir dels deu.

El jurat estarà format per:

Néstor Luján, Alfons Cervera, Pilar Rahola i Oriol Castanys, director d'EL TEMPS, que hi tindrà veu però no vot.

El lliurament d'originals s'haurà de fer abans del 24 de setembre, a la redacció de València. Av. Baró de Càrcer, 40-13a. 46001 València.

L'acte de lliurament dels premis coincidirà amb el dels XIX Premis Octubre.

XIII CAMPANYA CARLES SALVADOR

CURSOS INTENSIVS de llengua i cultura del País Valencià, durant el mes de juliol.

¡MATRICULA OBERTA!
¡PLACES LIMITADES!

INFORMACIÓ:

Centre Carles Salvador

C/ Moratín, 15-6
46002 València — Telf.: 351 17 27

PREMI DE NOVEL·LA "CIUTAT D'ALZIRA" 1990

ANY DEL TIRANT LO BLANC
INSTITUT PER L'AJUNTAMENT
DOTACIÓ:
1.000.000 PTES.
ORIGINALS PER QUINQUPLICAT
ENTRE 100 I 200 FOLIS
TERMINI:
FINS EL 5 DE SETEMBRE
LLIURAMENT:
5 D'OCTUBRE DE 1992
DEMANEU LES BASES A:
AJUNTAMENT D'ALZIRA
SANT ROC, 6 - 46602 ALZIRA
PUBLICA:
Edicions BROMERA

Va ser molt amic d'altres tres estudiants i el quartet era nomenat "Eis tres mosqueters". Baix, actuant com a comerciant en una obra de teatre (a l'esquerra).

dev. És possible que Maria Partteleievna, la mare de Gorbtxov, perdera també fills perquè, en general, les famílies camperoles eren molt nombroses, atès que no hi havia cap control de natalitat. "Hi havia gent que estava tan dèbil que quan havien d'enterrar els seus sers estimats n'encabien dos o tres en la mateixa fossa", recorda un dels mestres de Gorbtxov.

L'avi Gopkalo degué ser tan pragmàtic com Gorbtxov idealista. Originàriament era un granger ric, però els grangers rics, els *kulaks*, foren liquidats com a classe per Stalin. Un home sense calcer podia fer-se confident i acusar el seu veí de *kulak* simplement perquè tenia un parell de botes: l'evidència era irrellevant. Si no fóra perquè els Gorbtxov s'alinearen amb el poder del govern i així s'asseguraren els escassos privilegis de la burocràcia local, el jove Mixa no hauria tingut ni tan sols l'aigüalida sopa de mill que necessitava per a sobreviure perquè tota la família hauria desaparegut. Així fou com els seus avantpassats s'adaptaren per compromís a una mescla de sang amant de la llibertat que corria per les venes de la família i la destresa per a sobreviure que ha fet de Mikhaïl Gorbtxov un mestre de la tàctica.

Quan era un xiquet, molt jove encara, Mixa era malaltissament flac, els canells i els genolls eren dèbils gargots i la cara tan ampla com un meló. Però els ulls eren brillants com els d'un animal famolenc. En les escasses fotos d'infància de Gorbtxov aquells ulls penetren l'observador.

Tenia un especial afecte a la seua àvia, una devota cristiana russa de l'església ortodoxa, que s'assegurà que el seu nét fóra batejat. Ella guardava icones, violant l'ateisme decretat per l'estat, però quan el terror assolí el cim, ella, com altres camperols de la vella generació, amagà els daurats sants de fusta darrere de quadres inofensius. L'àvia duia el nét a l'església.

Sa mare també era creient, fins al dia d'avui, segons l'arquebisbe Antoni de Stavropol. Les mares russes han inculcat als seus fills els bàsics valors cristians durant milers d'anys i l'arquebisbe no dubta que Mikhaïl haguera arribat a "assimilar la idea que connecta tots els cristians, que déu és qui creà el món i en tots els sers humans hem de veure la imatge de déu i tractar-los amb amor". Però a l'escola els xiquets van haver de seguir l'obligatòria línia atea.

De qualsevol manera, el lloc de la llar

Primavera

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

CONFESSIONS D'UN BON ÀRAB

Yoram Kanjuk
El Balanci, 231. 200 pàgines.

La història d'un home mig jueu mig àrab a l'Israel d'avui. La dificultat de pertànyer als dos bàndols d'un conflicte, en una novel·la important d'un dels principals autors israelians actuals.

EDITORIAL
TRES I QUATRE

CONTES FEINERS

Maria Fullana
Col·lecció Narratives, 314, 20.

El volum de reials guanyadors del Premi Antoni Bru de narrativa 1989, convocat per l'Ajuntament d'Elx.

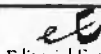

EDITORIAL
TRES I QUATRE

REVISTES VALENCIANES

Francesc Mulet, Bernal i Baldoví, Eduard Escalante. Reescrites per Josep Lluís i Rodolf Sirera
Col·lecció Teatre 314, 22

Tres adaptacions molt lliures de tres de les peces més importants del teatre costumista valencià.

Editorial Empuries

L'ADOLESCENT DE SAL

Biel Mesquida
Col·lecció Narrativa, 13

Exhaurit durant quinze anys, nova edició d'un llibre que ha arribat a ser clàssic i legendari.

La Galera

ARLEQUI, EL TITELLA QUE TENIA ELS CABELLS BLAUS

Gabriel Janer Manila
Il·lustracions de Marta Balaguer
Els grumets de La Galera, 94
L'última obra del candidat de l'estat espanyol a la Medalla "Hans Christian Andersen", el Nobel de la literatura infantil i juvenil.

curial

RANDA 26

Mallorca en el segle de la Revolució.
Estudis sobre el segle XVIII.

Col·lecció dirigida per Josep Massot i Muntaner

Edicions Proa

DICCIONARI CATALÀ-HONGARÈS KATALAN-MAGYAR Kéziszótár

Amb una introducció gramatical, aquest diccionari inclou 38.000 entrades distribuïdes en 624 pàgines

ENCICLOPÈDIA CATALANA

UNIVERSITAT DE
VALÈNCIA

LA LLENGUA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ

A. Ferrando. Ed. Col·lecció Oberta.

Una sèrie d'aportacions teòriques i pràctiques d'interès ben viu sobre la llengua oral als mitjans de comunicació de massa.

L'ESTIU É'S TEU

Si tens de 8 a 16 anys,
vine-te'n de **colònies**, del
7 al 18 i del 18 al 29 de
juliol a Puigcercós; del 8 al
19 i del 19 al 30 de juliol a
Pobla de Bellveí.

Si tens 16 o 17 anys, viu
l'experiència de la
Universitat de joves; i si
en tens 18 o més, t'esperem
a la **Universitat catalana
d'estiu**, del 16 al 25
d'agost a Prada del Conflent.

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ

Informació: Carrer Moratín, 15-8a. Tel. 351 17 27. 46002 València

Amb les dues dones que han tingut una influència decisiva en la seua vida, su mare i Raisa.

de la infància de Gorbaxov es troba en la zona ucraïnesa, molt lluny de Prívolnoie. Allí, només hi havia unes quantes cabanes, diu un veí. Des de la finestra Mixa debia veure les poques vaques familiars xuclant terrossos a la vora del riu. Fins que Mixa no va anar a l'institut, en un poble més gran, no tingué una perspectiva de la gran tensió de planures amb herba que hi havia entre la suau línia de muntanyes que es fonien en la llunyania en un contorn morat borrós.

¿Qui, doncs, o què va encendre la seua naturalesa romàntica? No fou son pare. Sergéi Andreievitx era un home tranquil, diuen els veïns, amb una ment mecànica. No pareix que haja tingut cap paper actiu en el partit comunista, al qual es va inscriure en la dècada dels 30, quan va ser enviat a la guerra. Sempre fou un home de confiança, el pare, amb una boca generosa i uns ulls dolços. Mesurava els consells amb cura i evitava el debat en públic. "A vegades era un poc lent a l'hora d'adonar-se de la situació i actuar en conseqüència", recorda Grigori Górlóv, un treballador amic del vell Gorbaxov fins la seua mort al febrer de 1976. Sergéi Andreievitx era feliç de poder tre-

ballar en un menut taller de màquines i tractors durant més de mig segle.

En el poble es diu sovint que Mikhaïl heretà el caràcter de sa mare, mentre que el germà menor, ALEXANDER, heretà el del pare. "Emocionalment, ma mare m'influí més", digué Gorbaxov al periodista Mainhardt Count Nayhauss, "i, intel·lectualment, mon pare, que era un home senzill, però vaig aprendre moltes coses d'ell". La mare feia sentir la seua veu en les reunions del poble. "Una dona molt tenaç, de gran voluntat", diu Górlóv, un buròcrata de pèl blanc i llavis fins. ¿Era també ella qui imposava la llei en casa dels Gorbaxov?, li pregunté. Ell somriu: "Sí, això feia Maria Panteleievna".

En aquest aspecte el fill era com ella. Insaciablement curiós, el seu sistema nerviós treballava amb més tensió que el de la majoria (més tard rebé tractament per un desordre nerviós) i el xicot disfrutava sempre amb una bona discussió. D'acord amb Alexandra Ivanovna Iakovenko, la xiqueta de la casa del costat, les primeres bregues amb ell foren, sobretot, a causa del *baseball*.

Alexandra Ivanovna ix d'un pati ple

d'ànecs i roses, arrossegant els peus com una vella, amb unes cames tan vigoroses com els troncs d'arbre. Però quan sent el nom de Gorbaxov es transforma immediatament. El somriú infantil i la llusor dels seus ulls blaus fan desaparèixer les arrugues de la seua cara i, donant un colp amb els esclips de goma, ens fa entrar a la casa per parlar.

Recorda la infància de tots dos com a molt feliç. Jugaven a *baseball rus -laptá-*. Com que eren massa pobres per a tenir un baló de veritat, se'n feren un de llana i tots els vespres quan ella i Mixa anaven plegats a recollir les vaques de les respectives famílies, discutien. "Li has pegat malament", es mofava ell.

"¿I tu què saps, sabut?", li contestava ella.

"No hi havia ni un sol joc en què no ens barallàrem", recorda ella i se'n riu mentre recorda una discussió sobre si les xiques eren millors que els xics. "Els xics ens ofien perquè sempre volien ser els guanyadors".

Gorbaxov no tenia l'obsessió del joc i no mostrava mai cap interès per l'atletisme ni per cap altre esport especialment. De fet, ni a l'institut ni a la universitat,

no en practicava cap. No, ell simplement era una persona discutidora. Va arribar fins i tot a desafiar el representant militar del districte que visitava l'escola secundària per inculcar el patriotisme en els xiquets. Boris Gladskoi, company de classe de Gorbatxov, recorda aquesta època clarament. "Gorbatxov tingué una baralla amb ell, molt amistosa, però li digué a l'oficial que no tenia raó i li demostrà que la tenia ell". Dues-centes persones presenciaren aquesta reunió obligatòria i quasi tots aplaudiren aquell xicot franc que plantava cara al cap militar. "Va ser valent i decidit defensant la seua posició", diu Boris. Però el punt crític és que el jove Mixa no anava contra l'autoritat, sinó que presentà un intent de reforma que millorava el sistema. Tal com diu Boris, encara sorprèn: "¿va convèncer el militar?"

Anys després, els seus companys d'universitat se'n adonarien de les vigoroses opinions i de les explosions de mal humor de Gorbatxov. Més tard, aprendria a controlar el seu temperament, a controlar-se tant que utilitza el seu empament per a sondejar la feblesa dels seus adversaris. No com Bregnev, que "utilitzava un gabinet de tallar carn com si fóra un *es-tilet*", digué Richard Nixon.

Tot i tenir solament sis anys el 1937, Mixa degué sentir el *crescendo* de terror que anunciava la Gran Purga de Stalin. Fou l'any en què començà a desaparèixer gent de totes les famílies. Oncles, cosins..., primer els que tenien la llengua més solta. Després, germans i pares. De nit foren arrestats tots els mestres i els xiquets, en arribar a l'escola l'endemà, la trobaren plena de cares noves. Al final, els estudiants també foren expulsats, i condemnats com enemics del poble. "Germana contra germana, fills contra els seus pares. Ningú tenia cap garantia que els membres de la seua família no serien arrestats amb qualsevol acusació inventada", diu Matilda Ingatenko, més tard professora d'alemany de Mixa. Les terres confiscades als que eren condemnats passaven a la disposició dels delators. Renunciar als membres de la família que eren condemnats era l'única manera per a un estudiant de tornar a ser admes en l'escola.

Els Gorbatxov no escaparen tampoc a la tragèdia. L'avi Gopkalo, el mateix que s'havia posat al costat del govern encapçalant el moviment de col·lectivització, fou arrestat i deportat el 1937. Fins el seu regrés, un any i mig més tard, la família pensà que l'havien executat. La

vergonya degué filtrar-se fins el sensible xiquet, tot i que faltaven molts anys per a poder parlar-ne en el secret familiar.

Mikhaïl Gorbatxov tenia deu anys quan son pare se'n anà a la guerra. No el tornaria a veure fins cinc anys després. Gorbatxov parla amb orgull de son pare: "Lluità en la Gran Guerra Patriòtica com a enginyer de combat. Rebé una medalla al valor després de travessar el Dnieper". De tots els seus oncles, només en va sobreviure un a la segona guerra mundial.

Gorbatxov era massa jove per a viure la glòria i la sang vessada en la guerra. Ell solament va viure la rutina diària de les víctimes civils de l'ocupació. Aquesta és tota la diferència entre ell i els anteriors líders soviètics, els quals s'ompliren el pit de medalles i s'autoconcediren graciosos títols militars. També això el separa d'homes com Bush, Deng Xiaoping o Fidel Castro o dels líders comunistes de què l'Europa de l'Est acaba de desembarassar-se. Per als homes de la generació de Bush, la guerra fou el punt culminant de les seues vides, per a Gorbatxov la vida comença després de la guerra.

El dia que els soldats alemanys caigueren sobre Privolnoie a l'agost de 1942, una boira sufocant surava sobre l'estepa. La collita de blat madur es va fer malbé perquè "no hi havia ningú per a fer la collita: tota la maquinària, tots els cavalls, les vaques i les ovelles havien desaparegut, tots els homes capaços de conduir un tractor havien estat evacuats i Privolnoie havia quedat reduït a una reserva de dones, xiquets i porcs".

Els combats no arribaren a Privolnoie. Els alemanys hi anaven a buscar aliments i jueus i "aplegaren totes les famílies jueves per deportar-les", recorda Grigori Gorlov, en aquella època president del *Kolkios* (granja col·lectiva) de la vila. En la seua granja rebé unes 370 famílies jueves que fugien de l'ocupació alemanya. Amb veu monòtona descriu com eren assassinats i com se'n enduien les despulles per cremar-les en una altre lloc.

Però el principal objectiu de Hitler en aquest territori era desposseir la Unió Soviètica dels camps de petroli del Transcaucas. Necessitaven l'ajuda de la gent del nord del Caucas. La investigació duta a terme per l'estudiós alemany occidental Alexandre Rahr demostra que hi tingueren una important col·laboració. "Els pocs russos que hi vivien, com Gorbatxov, s'aprofitaren de l'ocupació perquè pogueren anar a l'escola, tingueren prou menjar i van veure com era suprimit el sistema de granges col·lectives de

manera que la gent podia treballar per a si mateixa".

Tanmateix, Gorbaxov, d'onze anys, i sa mare havien d'alimentar els alemanys. La mare de Mixa era el cap d'un grup de 10 o 15 dones que treballaven al camp. Així, Gorbaxov va passar els primers anys d'adolescència treballant braç a braç amb les dones, agitant gira-sols i rasclant la terra per recollir les llavors caigudes que eren l'únic substitutiu del pa. Sa mare el va ensenyar a organitzar-se, a actuar i a convèncer. "No ens hem de prendre les coses com són perquè segurament n'hi ha una altra manera". Mixa comprengué així que havia de respectar les dones enèrgiques des d'una edat molt primerenca. "És veritat", diu la veïna, "al final es casaria amb la dona de més caràcter que coneixia".

Realment els anys de joventut sense pare deixaren una empremta indeleble en el seu caràcter. Llegia els diaris, i homes dos vegades més grans que ell li preguntaven la seua opinió sobre la guerra i la situació nacional. "Era bastant intel·ligent per a comprendre-ho tot", diu Lubenko. Mikhaïl va haver d'assumir responsabilitats prematurament i fer el paper d'espòs, i això li deu haver desenvolupat la poderosa confiança en ell mateix que mostra avui. Ni la fam, ni la guerra, ni la pèrdua del pare ni la pobresa pogueren anihilar-lo.

En els paternals consells que dóna als ciutadans soviètics durant els seus viatges es pot veure el llegat de la llarga absència del pare: "Cal que us digueu a vosaltres mateixos: seré disciplinat, assumiré responsabilitats, treballaré més".

L'ocupació de Privolnoie durà cinc mesos. Prou de temps per convertir la zona en territori sospitós durant el regnat de Stalin. Quan començà el seu ascens dins el partit, Gorbaxov va haver de buscar-se protectors per evitar que la taca apareguera en el seus antecedents. Avui fins i tot, hi ha membres del seu cercle en el govern que no saben que Gorbaxov visqué en una zona ocupada per les forces alemanyes.

Després de la guerra va continuar treballant dur. I continuaren les privacions. "Erem el graner de Rússia, de manera que ho havíem d'enviar tot a la Rússia central", és l'amarga cançó de la gent del poble, "així és que foren temps molts durs i de molta fam durant vuit anys més".

Gail Seehy
Trad. Carme Gala